

Hesten var et nyttig dyr

Den eldste hesterasen i Norge er Islandshesten. Den ble brakt til Island da nordmenn fra Vestlandet og Nord-Norge fra år 874 og framover utvandret i stor stil. På Island finnes rasen slik den var i vikingtiden og er en av de eldste i verden. Over flere tusen år har rasen utviklet seg til å bli svært hardfør og kan klare seg i svært kaldt klima.

Tre hesteraser regnes som norske; fjording, nordlandshest/lyngshest og dølahest. I Bjerkreim er det fjording og dølahest som er brukt i moderne tid. Begge hesterasene er nøysomme i kosten og har gjerne et rolig gemytt, slik at ikke energien går til spille. De har dermed bedre sjanser til å holde varmen.

Per Sødervold har en omfattende fotosamling, bl.a. en samling av bilder om bruk av hest i Bjerkreim. Nedenfor vises et lite utvalg fra denne samlingen. Vi følger hesten gjennom kalenderåret, brukt til forskjellige arbeid og til transport.

Aaland Gård, februar 2014
Paul Tengesdal

MED TO VELDRESSERTE DØLAHESTER

*Her sitter t.v. Solveig Svela (f. Tjørn) og venninna Monika fra Tromsø på hesteryggen.
Bildet er tatt på den gamle vegen nedenfor garden Tjørn.
Fra Solveigs fotosamling.*

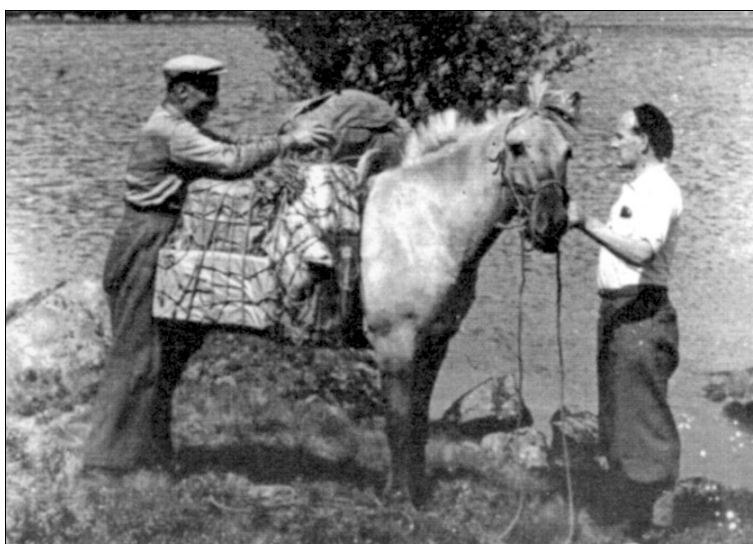
HESTERIDNING

Heim fra jakt i Maudal med et knippe ryper. Foto: Gabriel Berner Espeland

I uminnelige tider har hesten blitt benyttet under jakt og som ridehest eller kjørehest. Nordmenn har vært habile ryttere; de satte hesten høyt og gav den et rikt utstyr. Fra vikingtiden er ridetøyet rikt utstyrt, sporer og bitt er vakkert ornamentert og innlagt med sølv og kobber, og det samme gjelder stiggøylene, som da dukker opp. Salen var alminnelig anvendt, hestesko likeså.

KLØV MED HEST

Torvald Austrumdal tv og Christian Oftedal med kløv ved Oksevad.

Frå gammelt av bruka de ofte en sal av tre som bestod av bogar og fjøler, gjort og fram/baksele, de laga seg puter eller bruka annet underlag alt etter som kor tung kløva var.

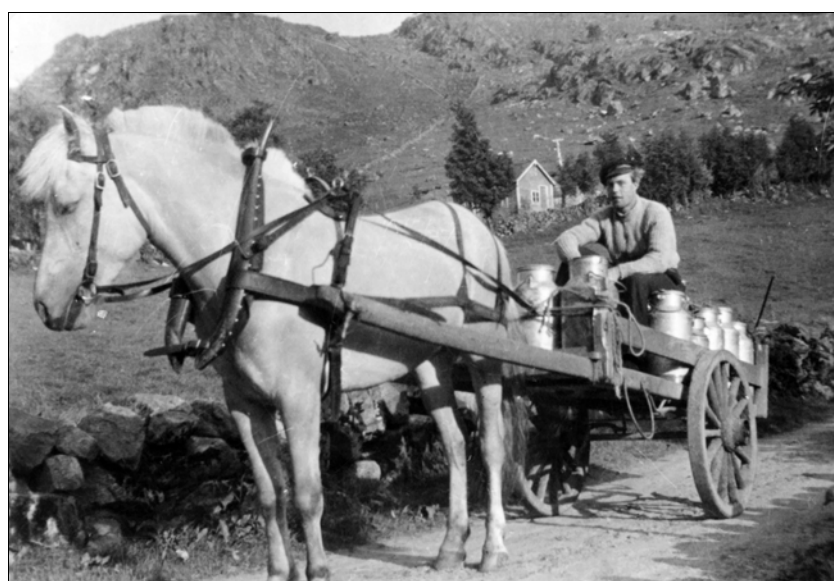

Torger Grøtteland th med kløvhest

HESTETRANSPORT

Alfred Birkeland med kjerra full av sekker utafør butikken til Sven Vikeså. Det er fjørkjerra med gummihjul han kjører.

Harald Tveit kjører mjølk frå Laksesvela i 1947/48

VÅRARBEID

Pål Nedrebø er gardsgut og kjører hevd i Austrumdal våren 1932. Foto: Arnfinn Austrumdal

Harald Brådli kjører pighorv i åkeren.

Torvald og Enevald Spødervold hypper i eplene våren 1981. Foto: Per Spødervold.

SLÅTTEARBEID

Slått med einhestes slåmaskin i Åsen

Spener Vikesdal med tohestes slåmaskin 1938 nedafor nåverande Bjerkreimhallen. Olav Vikesdal går etter med riva. Foto: Magnus Espeland

Asbjørn og Ivar Solberg med tohestes slåmaskin med «stågskogla». Det er ein fjoring og ein dølahast som dreg.

OPPSETTING AV HESJER

Sven Solberg og soneson Svein Solberg på veg med hest og høykjerre for å henta meir staur ca 1970. Foto: Ingvar Solberg.

HØYING

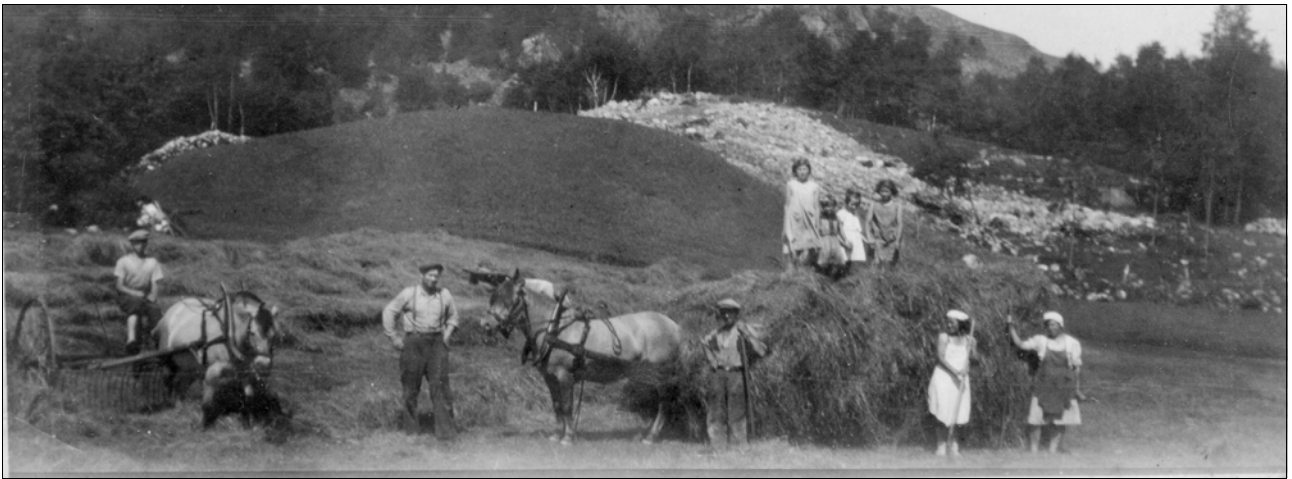
Sem Grøtteland og farbroren Syvert høyer med hest og slede.

Ola T. Eik og dottera Gudrun Espeland med høykjerre med grindar på Eik (Dei fleste bruka ikkje dette, meiner Per Spødervold). Foto: Gabriel Berner Espeland

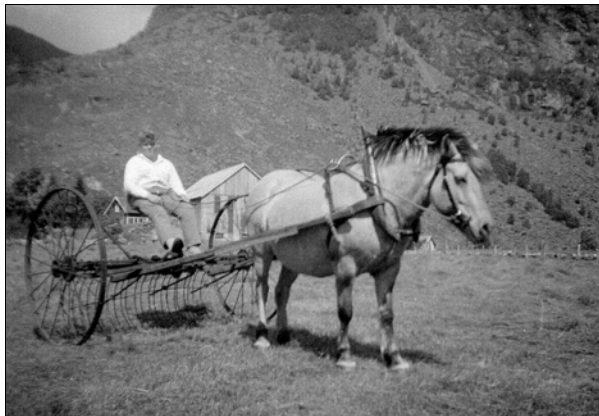
Alfred Birkeland, Sveta med melkekjerre.

I slåttén hjå Kornelius Helland på Vikesdal midt på 40 talet. Gunvald Helland sit på høyriva, vidare Kornelius, Robert Gausel, Borghild Apeland og Maria. Oppå lasset barna Margrete, Klarfrid, Berit Apeland og Lisebet.

Enevald Spødervold slår for siste gong med tohestes slåmaskin i 1959. Foto: Ranveig Spødervold

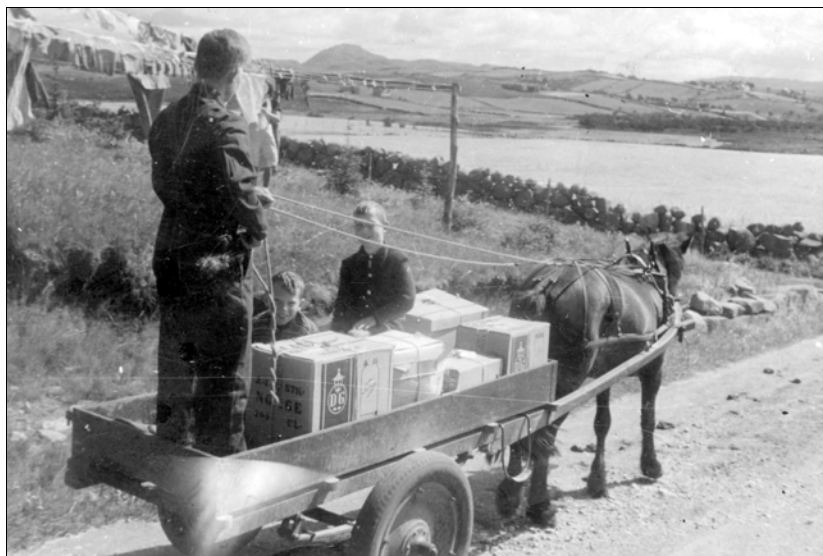
Ole Gabriel Espeland med hest og høyriva på Eik. Foto: Gabriel Berner Espeland

Hest med høyrive, hest med høykjerra og eit føl. Bertine Vassbø t.v. og Johan Vassbø på høylaset.

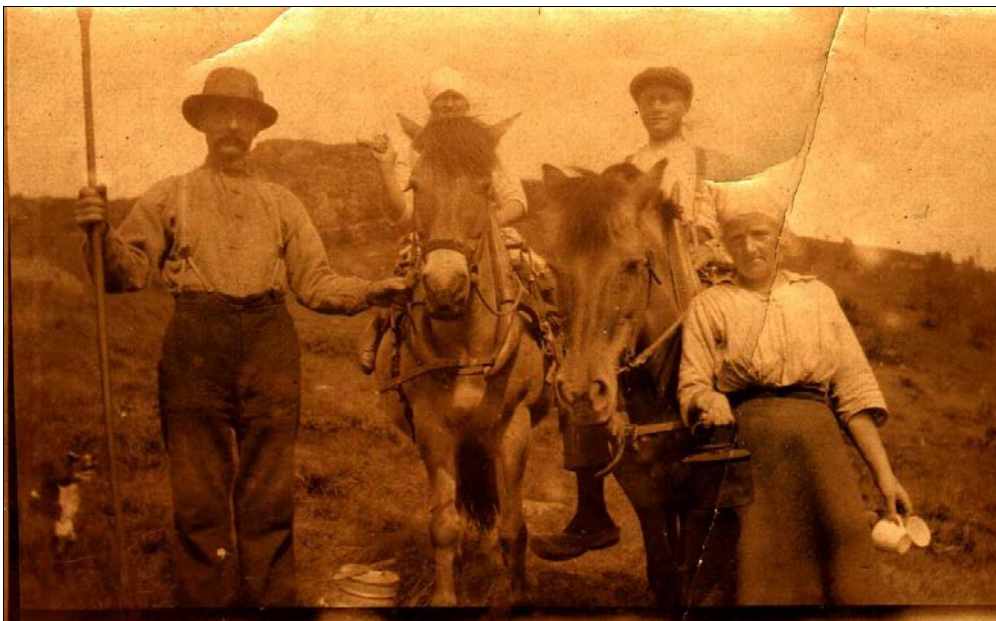
Høyning med slede på Grøtteland. Rakel tv, barnebarna Anny og Alvhild og Sem th.

I FJELLSLÅTTEN

Torleif Gjedrem tv. og far hans, Karl Gjedrem, i arbeid med fjellslåtten på Gjedrem. De kjører inn dagens slått i høyløa som låg på kanten ned mot Gjedrem. Siste lasset tok de alltid med seg heim, og satte hjul under sleden når de var nede, for kjøreturen på hovedvegen og heim.

Dette bildet fekk Per Spødervold av Artur Svela. Per meiner det er Lars Steinsland som held hesten og Andrea Svela th. Han meiner og at det er teke i utslåtten på Store Svela.

HEST OG KJØRETØY

Nils Høva og Tønnes Bjerkreim utafør skulehuset på Vikeså rundt 1908. Hesten, ein blakk fjording tok Tønnes med seg då han flytte til Austlandet i 1913, mens kariolen blei seld på auksjon til Enevald Spødervold som var onkel til Tønnes si kone. «Blakka» vart seld til slakt i 1923

Tønnes K. Skjæveland har spretta for kariolen. Kanskje han ville ta eit fint bilete av hesten før han skulle slaktast?

Knut og Gunnhild Vikeså på kariol ved Svelaodden. Kanskje på veg til kyrkja

Amerikaslektningar på kariolen hjå Ivar Vassbø i Ørsdalen. Det var Ole og Abigael Vasby som var på besøk. Ivar J. Vassbø (t.v) har fått besøk av onkel Ole og tante Abigael Vasby frå Amerika som sit øvst på kariolen. Ivar si mor Bertine framme og broren Johan th.

Søren Svela og hesten Vidia med kariol med feriegjester ved inngangen til jernbanestasjonen på Klungland i 1920 åra.

I SKURONNA

Dei kjører inn kornstaurane på Hegelstad. Det heiter «å la». Seria og Magnus Hegelstad

Torvald Austrumdal kjører inn kornstaurane med hest og slede 1946. Han lar. Foto: Marta Hoffman
Norsk Folkemuseum

UTGRAVING AV HUSGRUNN

Dugnadsfolk grev ut grunnen til fjaset åt Agerton Asheim i 1951. Det er to hestar med «skrovkjerra». Dei hadde prøvd med bulldoser, men den kom ikkje gjennom aurlhella.
Fv.: Sven G. Skjæveland, Agerton Asheim, Erik Ivesdal, Klaus Skjæveland, Trygve Ivesdal, Einar Ivesdal, Tønnes K. Skjæveland, Oddmund Asheim, Georg Asheim og Hans Asheim

POTETOPPTAKING

Epleopptaking hjå Johan Vassbø i Ørdsalen

Per Vikeså skal fylla eit kjerrellass med kålrabi inn i kjellaren

PÅ STEINARBEID

Ola T. Eik og Gabriel Berner Espeland kjører stein. Foto: Gudrunn Espeland

Arnfinn Austrumdal tipper eit lass åkrestein på vatnet. Foto: Torvald Austrumdal

Dei løfter ein kilt stein opp på steinkjerra med steinbukken hjå Eivind Sveta.

VINTERKJØRING

Tor Maudal er i Dirdal etter eit sledelass med kraftfor i 1946. Foto: Magnus Espeland

Ivar Vassbø kjører vatn med hest og slede

Sledekjøring av påsketurister i Austrumdal.

Persontransport med hest og slede. Frå Skreå i Sirdal. Hestene går med truger.

Kristian Osland etter eit lass høy på Ryggjene på Osland i 1936. Foto: Magnus Espeland

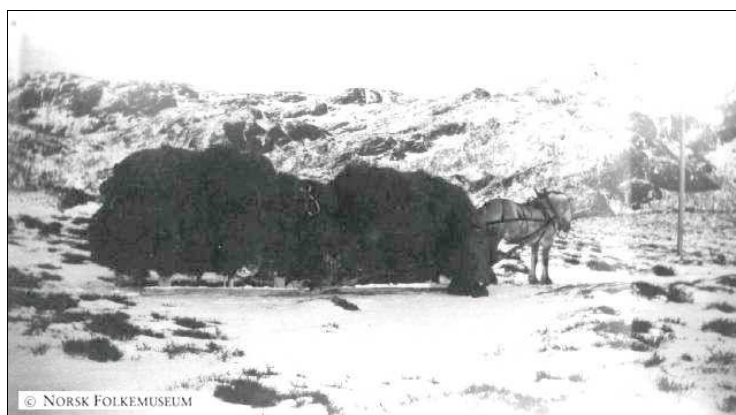
Karl Skjæveland etter eit sledelass med høy.

Dei Austrumdal skal «tvi-kjøra» (dvs to sledar etterkvarandre) høy heim frå stølen. Bilete er teke på Grøtteland i 1943 og det er Brynjulf Eikeland som står bak. Foto: Marta Hoffmann Norsk Folkemuseum

Torvald Austrumdal lesser høy på Sannane-stølen vinteren 1943 Foto: Marta Hoffmann Norsk Folkemuseum

Tvi-kjøring av høy med hest og to sleder. Bilete er teke oppå Rinnane på Grøtteland i 1943. Foto: Marta Hoffmann Norsk Folkemuseum

Karl Skjæveland med eit sledelass med bjørkebrannar som skal bli til ved.

Kjøring av tømmerstokkar med hest og drog på Berse i 1942. Fv Tolleiv Gjedrem, Lars og Reidar Apeland. Stokkane skulle brukast til ny Ørsdøl, men det blei ikkje så.

Tømmerkjøring på Spødervold.

Transport av varer med hest og slede innover Ørsdalsvatnet. Lenger inne ligg Ørsdølen for å frakte varene over det stykke som var isfritt innved Vassbø. Ørsdølen kjem ikkje lenger. Resten av transporten må gå med hest og slede på isen. Biletene er teke ein av krigsvintrane eller 1947.

Kariolkjøring på Spødervold.

I BEGRAVELSER

Frå gravferda til Elseberg Vinningland 4. mai 1945 teke utafør heimen på Fjermedal. Barna var på rømmen og mannen Peder hadde fått permisjon frå Grini og fekk fotograf til gravferda slik at barna sidan ikkje fekk vera med.
Gravfølge til Elseberg Vinningland på veg til Bjerkrimkyrkja.

Torkel Eik var bar 29 år då han omkom i eit snøras 14. januar 1952 under gruvearbeid i Ørsdal. Her har sledetransporten kome til gravplassen i Ørsdal. Fv. Olaf, Hermann og Sivert Hovland og far Ola T. Eik, søster Gudrun og svoger Gabriel Berner Espeland

Frå gravferda til Ivar J. Vassbø som døydde 9. februar 1951. Kista blir kjørt på fjørkjerra med gummihjul. Fv. brørne Ingvald og Johan Vassbø. Gravfølge på veg frå Vassbø til kyrkjegarden på Hovland

BJERKREIMSBUER I USA

Bilete Anders Grønning frå Egersund har sendt heim til slektningar i Bjerkreim

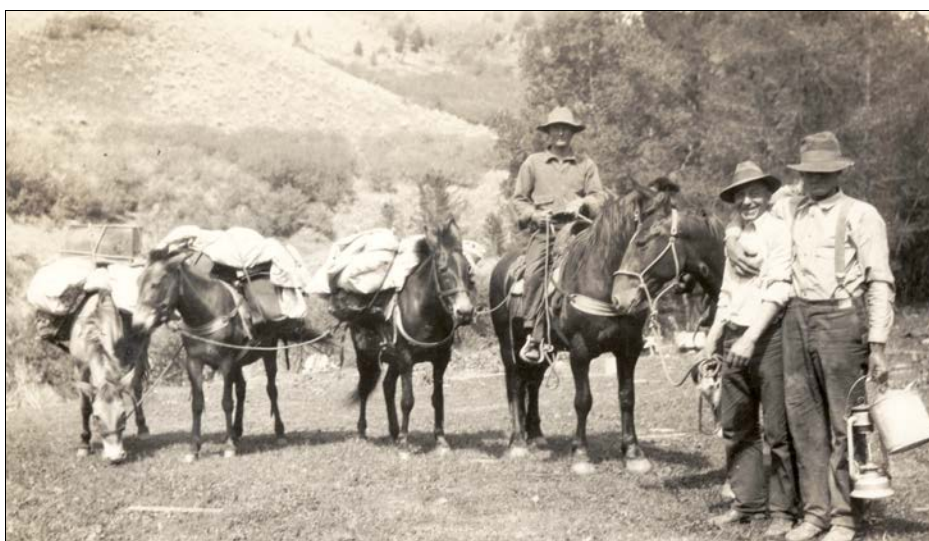
Bilete sendt heim frå Montana USA ca 1915 av Alfred Sundvor, nr 2 frå venstre.

Karl Skjæveland til hest i midten som gjetar i Greenough i Montana i byrjinga av 1930 åra.

Frå amerikaopphaldet til Karl Skjæveland frå 1929-32

Karl Skjæveland til hest under sitt opphald i Montana 1929-32.

NOEN ILDSJELER SER VERDIEN AV Å TA VARE PÅ GAMLE
HESTKJØRETØYER OG DRIVER RESTAURERINGSARBEID
PÅ SLIKE – EN ER OLE VATLAND

Ole Vatland med noe av hestekjøretøy samlingen sin på Vatland i Sokndal.

Ole og Berit på oppvisning med prærievogna si.